

აშშ დოლარი) 2,5 მლნ კუბონამდე (1,78 აშშ დოლარი) შემცირდა.

ეკონომიკური კრიზისის გამო სიღარიბის ზღვარზე დაბალი შემოსავლების მქონე შინამეურნეობების ხვედრითი წილი გაიზარდა 80%-მდე და მოხდა მოსახლეობის მკვეთრი დიფერენციაცია შემოსავლების მიხედვით. სწორედ ამ მდგომარეობაზე მიუთითებს შემოსავლების კონცენტრაციის კ. ჯინის ინდექსიც, რომლის მნიშვნელობაც, აღნიშნულ პერიოდში, 0,3-დან 0,5 პუნქტამდე გაიზარდა.

მოსახლეობის შემოსავლების ძირითადმა წყარომ - ხელფასმა ფაქტობრივად დაკარგა თავისი ფუნქცია და ერთგვარ სოციალურ გასაცემად გადაიქცა. თუ აღრე, სოციალიზმის პირობებში, მოსახლეობის დიდი ნაწილის შემოსავლები, უპირატესად დაქირავებული შრომით მიღებული ხელფასითა და პენსიით განისაზღვრებოდა, 1999 წლისათვის ამ წყაროს წილმა შემოსავლების საერთო მოცულობაში 41,4 ლარი, ანუ 25% შეადგინა.

1995-1999 წწ. მოსახლეობის სოციალური მდგომარეობა შედარებით გაუმჯობესდა, კერძოდ, საშუალო ხელფასის დონე 53,9 ლარით, ანუ 5-ჯერ გაიზარდა, ხოლო მისი ხვედრითი წილი - მინიმალურ სამომხმარებლო კალთაში 33%-დან 59,1%-მდე, მაგრამ საშუალო ხელფასის აბსოლუტური დონე მაინც მკვეთრად ჩამორჩებოდა მინიმალური სამომხმარებლო კალათის ღირებულებას, მით უმეტეს მომდევნო წლებში.

გარკვეული ცვლილებები მოხდა 2000-2004 წლების მაჩვენებელთა სტრუქტურაში. მშპ-ის მოცულობა 6043 მლნ ლარიდან გაიზარდა 9970 მლნ ლარამდე, აბსოლუტურმა მატებამ შეადგინა 3943 მლნ ლარი, ხოლო მატების ტემპმა - 64,9%. მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობა მოსახლეობის ერთ სულზე გაანგარიშებით 1303,7 ლარიდან 2207 ლარამდე გაიზარდა 2004 წლის ოფიციალური მონაცემების მიხედვით საქართველოში 1243158 შინამეურნეობაა, ხოლო მათი წევრების რიცხოვნობამ შეადგინა 4345686 კაცი, ანუ ქვეყნის მთლიანი მოსახლეობის 99,4 პროცენტი. მოსახლეობის უმნიშვნელო ნაწილი (0,6%) მოდის კოლექტიურ მეურნეობებზე.

ცხოვრების დონესა და ძირითადად მის მატერიალურ მდგომარეობაზე ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის შინამეურნეობების სტატისტიკა, შემოსავლებისა და ხარჯების მიხედვით. შინამეურნეობები შემოსავლებს სხვადასხვა წყაროებიდან ღებულობენ. ოჯახის (შინამეურნეობის) შემოსავლები, გარდა ხელფასის სახით მიღებული შემოსავლებისა, შედგება სამეწარმეო საქმიანობიდან, საკუთრებიდან, ტრანსფერებიდან და სხვა წყაროებიდან მიღებული შემოსავლებისაგან. აღნიშნული შემოსავლების ჯამი ოჯახის ნომინალური შემოსავალია რომლებიც მიემართება მოხმარებისა და დაგროვებისკენ. შინამეურნეობების ხარჯები კი ძირითადად მოიცავს ხარჯებს სურსათზე, ტანსაცმელზე, ბინაზე, ჯანდაცვაზე, ტრანსპორტზე და ა.შ.

შინამეურნეობების შემოსავლებისა და ხარჯების შესახებ გარკვეულ წარმოდგენას გვიქმნის ცხრ. 1, საიდანაც ჩანს, რომ მოსახლეობის საშუალო თვიუ-

რი შემოსავლები 2004 წლისათვის 264,7 მლნ ლარია. 2000 წელთან შედარებით შემოსავლები 71,3 მლნ. ლარით ანუ 36,8%-ით გაიზარდა. 129 ლარით გაიზარდა ერთი შინამეურნეობის საშუალოთვიური შემოსავალი და 2004 წლისთვის ნაცვლად 174,8 ლარისა შეადგენდა 303 ლარი. საშუალოთვიური შემოსავალი შინამეურნეობის ერთ სულზე 46,6 ლარიდან გაიზარდა 80 ლარამდე. მნიშვნელოვანი ცვლილებები შეინიშნება მოსახლეობის განაწილებაში არსებობის წყაროების მიხედვით. როგორც 2002 წლის აღწერამ აჩვენა მოსახლეობის დიდ უმრავლესობას (86,6 %-ს) შემოსავლების, ანუ არსებობის საშუალებათა მხოლოდ ერთი წყარო აქვს, 12,7%-ს - ორი, 1%-ზე ნაკლებს კი სამი და მეტი. არსებობის საშუალებათა ორი და მეტი წყარო, უპირატესად, სოფლის მოსახლეობას აქვს. ისინი, როგორც წესი, არსებობის საშუალებათა მეორე წყაროდ თვლიან პირად დამხმარე მეურნეობას, საიდანაც მიღებული შემოსავალი, უმეტეს შემთხვევაში არსებითი მნიშვნელობისაა მათი ოჯახის ბიუჯეტისათვის. მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილისთვის (27,1%) არსებობის საშუალებათა ძირითადი წყაროა თვითდასაქმებით მიღებული შემოსავალი. დაქირავებით მუშაობისათვის ხელფასს ან სხვა რეგულარულ ანაზღაურებას მხოლოდ მოსახლეობის 12,6 პროცენტი იღებს, ხოლო პენსიის სახით მიღებულ შემოსავალს - 10,8 %. პენსიონერთა საერთო რაოდენობა 64,5% არსებობის ძირითად წყაროდ პენსიას ასახელებს, 23,3% მუშაობას განაგრძობს, ხოლო 12,2%- სხვა პირთა კმაყოფაზე იყრდნობა, ან დასაქმებულია პირად დამხმარე მეურნეობაში.

აღსანიშნავია, რომ არსებობის საშუალებათა წყაროების მიხედვით მოსახლეობის განაწილებაში მომხდარი ცვლილებები ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ ცხოვრებაში მიმდინარე რადიკალური გარდაქმნების შედეგია. გარკვეული ცვლილებები აღინიშნა შემოსავლების განაწილებაში. 2000-2004 წწ. მოსახლეობის საშუალოთვიური ხარჯები 290,7 მლნ. ლარიდან გაიზარდა 367,8 მლნ ლარამდე, ხოლო მატების ტემპმა შეადგინა 26,5%. საშუალოთვიური დანახარჯი ერთ სულზე 70 ლარიდან გაიზარდა 91,3 ლარამდე, ანუ 30,4%-ით. უნდა ითქვას, რომ შინამეურნეობების ხარჯების წილმა კვებაზე შეადგინა 42,3%, რაც კვლავ საგრძნობლად მაღალია. აქვე უნდა აღინიშნოს ის შეუსაბამობა, რომელიც არსებობს შემოსავლებსა და ხარჯებს შორის. ეს საკითხი 1995 წლამდე გარკვეულწილად დარეგულირებული იყო იმ მოტივით, რომ რეგისტრირებული შემოსავლები შეესაბამებოდა რეგისტრირებულ ხარჯებს. 1997 წლიდან მოყოლებული კი რეგისტრირებული ხარჯები მეტია რეგისტრირებულ შემოსავლებზე. აღნიშნული სხვაობა 2000 წლისთვის 97,3 მლნ. ლარი, ანუ 33,1% იყო, ხოლო 2004 წლისთვის - 103,1 ლარი, ანუ 28,1%. რეგისტრირებულ შემოსავლებსა და ხარჯებს შორის არსებული განსხვავება შეიძლება აფხნათ უპირველესად დაბეგვრის შიშით (მოსახლეობის არ სურს განაცხადოს თავისი რეალური შემოსავალი) და ჩრდილოვანი (აღურიცხავი) ეკონომიკიდან შემოსავლებით.

საქართველოს მოსახლეობის შემოსავლებისა და ხარჯების მაჩვენებლები 2000-2004 წლებში

ცხრილი

მაჩვენებელი	ერთეული	2000	2002	2003	2004
მოსახლეობის საშუალოთვიური შემოსავლები	მლნ. ლარი	193,4	242,8	247,9	264,7
ერთი შინამეურნეობის საშუალოთვიური შემოსავლები	ლარი	174,8	226,9	284,0	303,0
საშუალოთვიური შემოსავლები ერთ სულზე	ლარი	46,6	60,8	75,7	80,0
მოსახლეობის საშუალოთვიური ხარჯები	მლნ. ლარი	290,7	310,9	347,8	367,8
ერთი შინამეურნეობის საშუალოთვიური ხარჯები	ლარი	262,8	290,6	339,8	361,6
საშუალო ხარჯები ერთ სულზე	ლარი	70,0	77,9	90,6	91,3
საარსებო მინიმუმი	ლარი	114,6	125,4	130,7	137,1

წყარო: საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო; სტატისტიკის დეპარტამენტი

როდესაც ვაანალიზებთ ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობას, არ შეიძლება არ შევხვით საარსებო მინიმუმს, სიღარიბის დონეს, სიღრმესა და სიმწვავეს. ცნობილია, რომ საარსებო მინიმუმი სიღარიბის აბსოლუტურ ზღვარს წარმოადგენს. ცხრილი 1-დან ჩანს, რომ საარსებო მინიმუმი 2000-2004 წლებში 114,6 ლარიდან გაიზარდა 137,1 ლარამდე. აღნიშნული ცვლილება კი გამოწვეულია არა მოხმარების დონისა და სტრუქტურის გაუმჯობესებით, არამედ ცხოვრების „გაძვირებით“. ამავე პერიოდში ღარიბი მოსახლეობის ხვედრითმა წილმა მთელ მოსახლეობაში, ანუ სიღარიბის დონემ საარსებო მინიმუმის მიმართ, შეადგინა 51%, რაც 1,9 პუნქტით აღემატება 2000 წლის მაჩვენებელს. სიღარიბის სიღრმე საარსებო მინიმუმის მიმართ 17%-დან 19%-მდე, ხოლო სიმწვავე 8,9%-დან 10,2%-მდე გაიზარდა. კონცენტრაციის მაჩვენებელმა (კ. ჯინის ინდექსი) მთლიანი შემოსავლების მიხედვით 2004 წლისთვის შეადგინა 0,46 პუნქტი, ხოლო მთლიანი ხარჯების მიხედვით - 0,41, აღნიშნული 2000 წლის მაჩვენებლებთან შედარებით უმნიშვნელოდ გაუმჯობესდა. მიუხედავად ამისა, სოციალური დიფერენციაცია და სიღარიბე ქვეყანაში კი არ შემცირდა არამედ გაღრმავდა. საარ-

სებო მინიმუმი კიდევ უფრო დაშორდა რეალურ საშუალოთვიურ შემოსავლებსა და ხარჯებს.

ამრიგად, რეფორმების განვლილ პერიოდში სოციალურმა სფერომ არსებითი ხასიათის ცვლილებები განიცადა. სულ უფრო ფართოდ მკვიდრდება საბაზრო ურთიერთობები, იცვლება შემოსავლებისა და დანახარჯების მოცულობა და სტრუქტურა. ეს პროცესები კიდევ გაგრძელდება. მათი ინტენსიურობა რეფორმის საბოლოო შედეგებისა და საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის სტრუქტურის განმსაზღვრელ ფაქტორად გვევლინება. მდგომარეობა არაერთგვაროვანი და წინააღმდეგობრივია, რადგან სიღარიბემ სტაბილური მდგომარეობისათვის საფრთხის შემცველი მასშტაბები შეიძინა. ამიტომ აუცილებელია სასწრაფოდ გადაწყდეს შემდეგი ძირითადი ამოცანები: ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესება, სიღარიბის დაძლევა, ხელფასების მკვეთრი ამაღლებისა და ფუნქციების აღდგენის მიღწევა, უმუშევრობის შემცირება, მკვეთრი სოციალური დიფერენციაციის ლიკვიდაცია და ა.შ. იმაზე, თუ როგორ და რა პერიოდში გადაწყდება ეს ამოცანები, დიდად იქნება დამოკიდებული საქართველოს მომავალი.

ლიტერატურა და წყაროები

1. გაბიძაშვილი ბ., სტატისტიკის ზოგადი თეორია. თსუ, 1994.
2. გაბიძაშვილი ბ., ვირსალაძე ნ., სოციალურ-ეკონომიკური სტატისტიკა, დამხმარე სახელმძღვანელო. ქუთაისი, 2003.
3. თოთაძე ა., საქართველოს დემოგრაფიული პორტრეტი, „სამშობლო“, თბ. 1993.
4. ბაკურაძე ა., სტატისტიკის თეორიის მოკლე კურსი. ქუთაისი, 2001.
5. სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის ოფიციალური ვებ გვერდი - [www. Ststistics.ge](http://www.Ststistics.ge).